

PRÒVES D'ARANÉS

CERTIFICAT **B**

Nòm

Cognòms

DNI num.

Adreça

CP Poblacion

Tel.:

..... de junh 2018

Airau 1. Comprenença lectora e comprenença orau

DUQUESSA D'AQUITÀNIA E REINA D'ANGLATÈRRÀ

Es territòris d'Alienòr, coma Duquessa d'Aquitània e Reina d'Anglatèrra èren mès grani que França. Alienòr d'Aquitània siguec e ei encara aué en dia ua des figures istoriques mès importantes dera edat mieja occitana. Tàs 16 ans d'edat, en 1137 se maridèc damb Loís VII, rei de França. Dètz ans mès tard acompanhèc ath rei ena dusau crotzada. Pendent era sua estada en Antiòquia i aguec desavenéncias entre eth matrimoni e quinze ans dempús, e un còp arthenuda era anullacion matrimoniau eclesiastica, poguec tornar-se a maridar damb Enric Plantagenet, rei d'Anglatèrra. Damb açò es territòris d'Alienòr d'Aquitània – Aquitània e Lemosin – sigueren amassats damb es territòris anglesi – Irlanda, Anglatèrra, Normandia, Bretanha, Maine e Anjou- e eth rei anglés siguec un des monarques mès poderosi dera sua epòca.

Eth reiaume d'Enric II d'Anglatèrra e d'Alienòr d'Aquitània siguec un des mès decisius en un moment de desvolopament culturau e sociau de tota Euròpa. Damb eri, es cambis politics feudaus anèren plan luenh e eth comèrc s'estenec enquia lòcs a on abans jamès auie arribat. Es trobadors en lengua occitana – *lemosin* ère eth nòm qu'auie ena epòca – visitèren toti es reiaumes europèus e era lengua e cultura occitanes agueren ua edat d'òr. Era hemna trapèc tanben un lòc idealizat laguens deth pensament des òmes, gràcies as trobadors, que non tornarie pas a trobar benlèu enquiath sègle XX.

Alienòr ère ua reina sensuau e tanben apassionanta. Siguec tostemp independenta enquiath punt d'ajudar as sòns hilhs ena luta armada qu'auien contra eth sòn pair. Per aquerò siguec empresuada pendent ans. Era societat a on viuec non comprenec tostemp eth sòn caractèr e se diguec qu'auie amants en mès d'ua ocasion. Mès cau rebrembar qu'era majoria de cronicaires dera epòca èren òmes que non voleren veir qu'era reina siguec ua hemna culta, beròia e inteligente. Es croniques la presenten coma ua hemna orgullosa e diabolica.

Alienòr d'Aquitània desvolopèc es legendes deth rei Artús e es mites d'aguest linhatge: era reina Genèva, eth bruishòt Merlin, era vila de Camelòt, etc. Era origina dera legenda deth rei Artús ei plaçada en an 1138, quan eth cronicaire anglés, Godofred de Monmouth escriuec era istòria des reis de Bretanha. Damb aquest libre se desvolopèc eth mite deth sant graal. Alienòr lutèc damb es armes contra Enric II en conéisher qu'aquest auie ua amant. Dempús dera preson, perdec dus hilhs – un ère Ricard Còr de Leon – e tanben qui auie d'èster Enric III. Era mòrt d'Enric II la deishèc soleta ena vida. Quan ère plan joena ja auie perdut ath sòn pair-sénher, eth Comde de Peitieu, eth prumèr trobador dera istòria, e dempús moriren eth sòn òme e dus hilhs. Alienòr moric damb 82 ans en 1204 e siguec enterrada ath costat deth rei Enric e deth sòn hilh Ricard ena abadia de Fontevraud.

Christian Andreu

Tèxte adaptat dera plana web: <http://sapiencia.eu/duquessa-daquitania-e-reina-danglaterra/>

1.1 Escriuetz un V o ua F ath cant des afirmacions que seguissen, segontes siguen vertadères o fausses, en relacion damb eth tèxte que vietz de liéger.

- V 1. Es domenis d'Alienòr d'Aquitània sigueren des mès grani dera edat mieja.
- F 2. Er an 1147, quan compdaue 28 ans d'edat, acompanhèc ath sòn rei ena dusau crotzada.
- V 3. Eth sòn segon matrimoni siguec damb eth rei d'Anglatèrra, Enric Plantagenet.
- F 4. Damb aquest matrimoni, es territòris deth rei: Irlanda, Anglatèrra, Normandia, Bretanha e Anjou, s'amassèren damb es dera reina: Aquitània e Lemosin.
- F 5. Era lutèc, amassa damb eth rei, contra es sòns dus hilhs.
- V 6. Eth règne d'Enric II d'Anglatèrra e d'Alienòr d'Aquitània siguec profitós politicament, economicament e culturaument.
- V 7. Era poesia en lengua occitana s'estenec per tota Euròpa, siguec ua epòca daurada tara nòsta cultura.
- V 8. Enes croniques dera epòca, Alienòr apareish coma ua hemna orgulhosa e diabolica.
- F 9. Eth sòn còs repòse ena abadia de Fontevraud ath costat deth sòn òme e es sòns dus hilhs.
- F 10. Eth Comde de Peitieux, sa papa, siguec eth prumèr trobador dera istòria.

1.2 Escotatz damb atencion eth tèxte e mercatz V o F en relacion damb era informacion que se balhe.

- F 1. Eth rei recebec as sòns hilhs ena sua cramba quan se cogauè eth solei. (F)
- V 2. Eth rei prepausèc as sòns hilhs de cercar dus objèctes amagadi laguens deth bòsc tà poder nomenar un ereu.
- F 3. Eth rei auie amagat ua poma d'òr e un ramet d'iranja.
- V 4. Es dus frairs cerquèren peth bòsc enquia que se les hec de nets.
- V 5. Eth frair mès petit trapèc en horat d'un arbe es objèctes qu'auie amagat eth rei.
- F 6. Sonque un des frairs tornèc tath castèth pr'amor qu'ar aute l'auien aucit es bèsties sauvatges deth bòsc.
- F 7. Eth rei deishèc governar ath sòn hilh petit.
- F 8. Un dia era petita hilha deth rei anèc a passejar pes jardins deth castèth e trobèc eth casse a on eth sòn pair-sénher auie amagat es objèctes .
- F 9. Quan era hilha deth rei arribèc ena sala deth castèth, eth sòn pair e eth sòn pair-sénher èren seigudi deuant dera taula.
- F 10. Quan eth pair comencèc a tocar era flaüta, era hilha deth rei comencèc a cantar en tot explicar era vertadèra istòria des dus frairs.

Airau 3. Ortografia, gramatica e lexic

3.1 Plaçatz en cada vuet era forma corrècta d'aqueres qu'apareishen entre parentèsi:

E tornaua tà casa un shinhau malauta coma tostemp, pr'amor que non sabia (savia/sabia) se qué ac (qué ac/qu'ac) hège, mès er aire me reprenie e sonque entrar ena sala ja trobaua es lums (llums/lums) alugades e a Rita rebotegant e ara modista damb era cara preocupada e Vincenç, dret o ben seigut o ben que ja non i ère (ère/èra). E Antòni tostemps me demanaue se m'auia (m'hauiam/m'auia) passejat fòrça. E a viatges Tòni tanben (tamben/tanben) guardaue ara modista e a Rita coma cosien (cossien/cosien) o ben lo trobaua criçant (criçant/criçant) damb Rita pr'amor qu'auie (que hauiam/qu'auie) hame en arribar de hèr (è/e/hè/hèr) eth soldat e Rita non li (lo/li) volie amanir vrespalh (vrespalh/brespalh) perque didie que se perdie eth temps non aurie era ròba (roba/ròba) prèsta (prèsta/presta) ara ora (hora/ora) de maridar-se e que volie aué'c (aue'c-ac/aué'c) tot premanit e non auer de dar un solet punt bric mès (més/mès) e en moment d'auer-se (de auerse/d'auer-se) maridat- començar (començar/comensar) a viuer sonque (son que/sonque) tà divertir-se.

Tèxte adaptat. Era Plaça deth diamant, M. RODOREDA (Capítol XLVI)

3.2 Accentuatz e metetz eth trèma en tèxte que seguís:

Possiblement, eth desastre de Muret ère previsible e eth sòn resultat inevitable; era prumèra mitat deth sègle XIII viuèc un afrontament entre era Glèisa e es poders temporaus qu'agüec un dusau episòdi enes guèrres e excomunicacions contra Frederic II. Enes darrerries deth sègle XII, dilheü arrés podie imaginar ua possada d'agüesta importància, mès tot çò que succedic dempús sigüec conseqüència logica dera intransigència dera Glèisa e dera geopolitica deth moment; se restacam eth desenvolopament dera teocràcia pontificia damb era aliança tradicionau entre eth pontifex e era monarquia francesa, eth finau non podie pas èster diferent. Malerosament, es interèssi des pontifex e des capèths coincidien e es poders locaux non se i podien oposar.

Tèxte adaptat. 800 ans despús de Muret, V. BELTRAN, T. MARTÍNEZ, I. CAPDEVILA. (Introduccion)

3.3 Ramplitz es vuets tamb es vèrbs de dejós en temps avient.

èster	estar	hèr	anar (2)	voler	auer
-------	-------	-----	----------	-------	------

1. Aprení a conduir quan auia vint ans.
2. En quinze dies, nosati seram en Tolosa.
3. Non cau que vages tara farmàcia, ja i anaré jo.
4. Delànet hèja es déuers ena mia cramba.
5. Se vas tà çò de Marta, non te i estongues guaire que m'as d'ajudar.
6. Vosati podetz vier tà casa quan volgatz.

3.4 Mercatz era opcion corrècta damb ua crotz:

Ramon a gessut a cercar misharnons.

- a) Ramon a gessut a cercar-i b) Ramon a gessut a cercar-les **c) Ramon a gessut a cercar-ne**

Es pagesi treiguien es vaques.

- a) Es pagesi en treiguien **b) Es pagesi les treiguien** c) Es pagesi i treiguien

Bernat pòrte barret e Maria tanben _____.

- a) lo pòrte b) li pòrte **c) en pòrte**

Encara non as dat aquerò a Miriam?

- a) Encara non li as dat? **b) Encara non l'ac as dat?** c) Encara non l'as dat?

Mos hètz a arribar eth paquet per corrèu urgent.

- a) Mos lo hètz a arribar **b) Mo'lo hètz a arribar** c) Mos ac hètz a arribar

Cromparè libres tàs mies amigues.

- a) Les ne cromparè** b) Li'n cromparè c) Les ac cromparè

Met era camisa ena limanda.

- a) Met-ne-i b) Met-la'n **c) Met-la-i**

Ara se pendís de non vier.

- a) Ara se'n pendís** b) Ara s'ac pendís c) Ara s'i pendís

3.5 Soslinhatz es barbarismes des proposicions que seguissen e remplaçatz-les peth mot corrècte en aranés:

1. **Necessiti** préner era baisha deth trabalh pr'amor que m'è trincat eth **tobilho**.
È de besonh préner era baisha deth treball pr'amor que m'è trincat eth cauilhar
2. Quina **mantequilla** mès bona, t'aurà costat fòrça **dinèrs!**
Quin boder mès bon, t'aurà costat fòrça sòs!
3. Ager pera net mingèrem **freses** damb **nata**.
Delanet mingèrem ahraques damb pinta.
4. Trè era **basura** e dempús límpia eth **cubo**.
Trè era lordèra e dempús límpia eth farrat.
5. **A lo melhor** vam tath parc a veir un **jabalí** e un **urogalho** qu'arribèren **abans d'ager**.
Dilhèu vam tath parc a veir a un sanglièr e un paom qu'arribèren delàger.

3.6 Junhetz cada mot o expression damb eth sòn significat:

1. Caperar	4- a) Èster pelejat damb bèth un
2. Malhar coma ua lima	5- b) Preocupar-se fòrça
3. Hèr a, as, ara...	7- c) En tot caminar, s'auance
4. Auer ahèrs damb quauquarrés	8- d) Pensar abans de parlar
5. Hèr-se'n	2- e) Minjar fòrça
6. As vielhs topins era bona sopa	6- f) Era valor dera experiéncia
7. Pedacin-pedaçan, qu'arriben ath cap der an	3- g) Jogar
8. Parlar chic e pensar pro	1- h) Corbir

Airau 4. Encastre Social, Culturau e Istoric

Mercatz damb ua crotz plaçada sus era letra que corresponde era responsa corrècta:

4.1 Er occitan ei un corròp de diuèrsi grops lingüistics que s'escampilhen ath long deth terrador occitan, concrètament:

- a) Sies grops: gascon, lemosin, auvernhat, lengadocian, aupenc-vivarés e provençau.
- b) Cinc grops: gascon, lemosin, auvernhat, aupenc-vivarés e provençau.
- c) Sèt grops: gascon, bearnés, lemosin, auvernhat, lengadocian, aupenc-vivarés e provençau.

4.2 Er airau lingüistic der occitan se place:

- a) Ena mitat sud der Estat francés e ena Val d'Aran.
- b) Sonque en quauques valades occitanes.
- c) Ena mitat sud der Estat francés, en quauques valades italianes e ena Val d'Aran.

4.3 Actuaument era Val d'Aran ei dividida en:

- a) Tres terçons; Pujòlo, Mieï Aran e Baish Aran.
- b) Tres terçons: Lairissa, Romincosa e Garòs.
- c) Sies terçons: Pujòlo, Arties-Garòs, Castièro, Marcatosa, Lairissa e Quate Lòcs.

4.4 Quin ei eth dia dera Hèsta d'Aran?

- a) Eth darrèr dimenge de junhsèga.
- b) Eth 12 de seteme.
- c) Eth 17 de junh.

4.5 Segontes er article 6.5 deth nau Estatut d'Autonomia de Catalonha, «era lengua occitana, nomentada aranés en Aran ei:

- a) lengua pròpria d'aguest territòri e ei oficiau sonque ena Val d'Aran, consent damb çò qu'establissen er Estatut d'Autonomia de Catalonha e es leis de normalizacion lingüistica».
- b) lengua pròpria d'aguest territòri e ei oficiau en Estat espanhòu, consent damb çò qu'establissen er Estatut d'Autonomia de Catalonha e es leis de normalizacion lingüistica».
- c) lengua pròpria d'aguest territòri e ei oficiau en Catalonha, consent damb çò qu'establissen er Estatut d'Autonomia de Catalonha e es leis de normalizacion lingüistica».

Airau 5. Expression orau

5.1 Lectura

Liegetz aquest tèxte en votz nauta:

ERA ELECCION DETH REI

En ua beròia plana, plia de arriuòts d'aigua, i auie un corròp de bèsties que volien escuelher rei. Discutien damb veeméncia, e ath cap d'ua bona estona, era majoria arribèc ar acòrd qu'eth leon siguesse declarat monarca. De totes manères, eth bò non n'ère bric convençut, e didec:

—Senhors, auem de besonh un rei nòble, un rei que sigue umil e que non hèsque mau as auti. Atau donques, ei evident que non auríem d'optar peth leon, perque non s'alimente d'èrba e devòre animaus, e, ath dessús, a ua votz que, quan cride, mos hè a tremolar de pòur a toti. Per tant, se voletz seguir eth mèn conselh, creigui qu'auríem de trigar ath shivau coma rei, pr'amor qu'eth ei gran, beròi e umil. Ajatz present qu'eth shivau ei ua bèstia leugèra, que non se vante e non minge carn.

Aguestes afirmacions deth bò agradèren fòrça ath cèrvi, ath cabiròu, ath moton e a totes es autes bèsties que se neurien d'èrba, mès ua vop, nomentada Renard, hec un pas endauant e tanben decidic manifestar-se:

—Senhors, quan Diu creèc eth mon, non ac hec damb era idea qu'er òme siguesse coneishut e estimat, mès damb era intencion qu'er òme coneishesse a Diu e l'estimèsse, e damb aquesta idea Diu volec qu'er òme siguesse servit pes bèsties, encara qu'aguest viue dera carn e des èrbes. Ei per açò, senhors, que non aurietz de hèr cas a çò que defen eth bò, que non estime ath leon perque minge carn. Çò qu'auríem de hèr, sense dobte, ei considerar es normes que Diu a autrejat as creatures.

Eth bò tornèc a intervier entà atacar es paraules de Renard. Volie defener-se e deishar clara era sua bona fe: eth defenie qu'eth rei siguesse eth shivau.

—Per contra —contunhèc eth bò—, Renard defen era eleccion deth leon perque era vop s'alimente des dèishes que demoren d'aquerò qu'eth leon non minge un viatge a caçat era presa e se n'a neurit, pr'amor qu'acabar-se es dèishes non ditz bric tara noblesa deth leon. Òc, era vop ac aurie mès facil entà minjar, ja ac vedetz pro.

Libre des bèsties, R.LLULL, capítol I

5.2 Situacion de dialòg

Opcion 1:

As de parlar d'ua ciutat o region a on t'agradarie víuer. Auràs d'includir informacion sus:

- Quina ciutat o region ei, perquè t'agradarie viuer-i.
- Des de quan t'agrade, qué ei çò que mès t'agrade e qué ei çò que mens t'agrade dera ciutat o region.
- Qué t'agradarie hèr aqui, quan e damb qui t'agradarie viuer-i.
- As bèra experiéncia d'auer viscut dehòra dera tua ciutat o region?

Opcion 2:

Obsèrva era imatge:

Descriu damb detalh qué ves ena fotografia e quina ei era situacion. Pòs comentar aspèctes coma:

- Es persones: a on son, com son, qué hèr?
- Eth lòc a on se trapen. Com ei?
- Es objèctes: quini objèctes i a, a on son, com son?
- Quina relacion penses que i a entre es dues persones?
- De qué penses que parlen?

TATH PROFESSOR EXAMINADOR

5.2 Situacion de dialòg

Opcion 1:

Exemple de qüestions der entrevistador:

- As viscut en diuèrsi païsi, ciutats...? En quini?
- Des lòcs a on as viscut, quin ei eth que mès t'a agradat? Perqué?
- Rebrembes bèra petita istòria relacionada damb era tua experiéncia?

Opcion 2:

Exemple de qüestions der entrevistador:

- As trabalhat en bèth lòc semblant ath dera fotografia?
- Coneishes bèth lòc semblant ath dera fotografia?
- T'agradarie trabalhar en un lòc semblant? Perqué?
- Quin ei eth tòt trabalh? / Quin t'agradarie que siguesse eth tòt futur trabalh?

TÈXTE COMPREENÇA ORAU

Era flaüta.

I aiue un còp un rei qu'auie dus hilhs. Un maitin a punta de dia les hec a anar tara sua cramba e les didec:

-Sò vielh, non voi èster mès eth rei. È amagat laguens deth bòsc un ramet d'òr e ua poma d'iranja. Aqueth de vosati que les trape serà eth mèn ereu.

Es dus frairs anèren luenh, a trauès deth bòsc, tà anar a cercar eth ramet d'òr e era poma d'iranja. Cerquèren pendent fòrça temps mès non trapèren arren. Quan eth solei se coguèc es dus frairs pensèren: «*Era net qu'ei arribada e non podem pas cercar mès. Mos cau tornar tath castèth deth nòste pair eth rei. Mès, qué diderà quan veigue que non auem trapat arren?*»

Toti dus se'n tornauen tath castèth quan eth petit, eth mès joen des gojats, trapèc laguens d'ua henerècla de casse eth ramet d'òr e era poma d'iranja. Qué hec alavetz er ainat? Ebé, qu'aucic ath sòn frair d'un còp d'espada, lo calèc laguens dera henerècla deth casse e se n'anèc a presentar ath rei eth ramet d'òr e era poma d'iranja.

-Hilh, didec eth rei, a on as deishat ath tòn petit frair?

-Pair, responec eth hilh, ath mèn frair es bèsties sauvatges se l'an minjat.

Alavetz, eth rei nomenèc ar ainat eth sòn ereu, lo hec rei e lo maridèc damb ua princessa beròia coma eth solei.

Temps mès tard era princessa aguec ua mainada. Quan era mainada siguec graneta, ara edat de sèt ans, se n'anèc a passejar peth bòsc e trobèc eth casse a on eth sòn pair-sénher auie amagat eth ramet d'òr e era poma d'iranja. Laguens dera henerècla deth casse i trapèc un uas blanc coma era nhèu e era mainada se hec ua flaüta damb aqueth uas.

Tota erosa, era mainada anèc tath castèth. Trapèc ath sòn pair e ath sòn pair-sénher entaulats. Li dèc era flaüta ath sòn pair en tot déder:

-Pair, vos è portat un present. Tocatz ua pèça tà nosati.

Er òme se portèc era flaüta tàs pòts e er instrument comencèc a sonar e a cantar:

-Tocatz-me frair. Que me podetz plan tocar. Damb vos tath bòsc me'n sò anat a cercar eth ramet d'òr e era poma d'iranja. Vos me les auetz panat e m'auetz aucit e calat laguens dera henerècla deth casse.

Tèxte adaptat: Condes de Gasconha, J.F. BLADÈR